

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A megosztásalapú gazdaság és az önszabályozás

(feltáró vélemény)

(2016/C 303/05)

Előadó: Jorge PEGADO LIZ

2015. december 16-i levelében, az Európai Unió működéséről szóló szerződés 304. cikkének megfelelően, M. J. Boereboom, a holland Népjóléti és Munkaügyi Minisztérium főigazgatója a holland elnökség nevében felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt a következő tárgyban:

A megosztásalapú gazdaság és az önszabályozás

(feltáró vélemény)

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2016. május 10-én elfogadta véleményét.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2016. május 25–26-án tartott, 517. plenáris ülésén (a május 25-i ülésnapon) 133 szavazattal 1 ellenében, 7 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Mivel a holland elnökség felkérte, hogy dolgozzon ki feltáró véleményt a megosztásalapú gazdaság és az önszabályozás témájában, az EGSZB most előterjeszti véleményét és az alábbi következtetéseket fogalmazza meg.

1.2 Az EGSZB már számos véleményében – amelyeket természetesen a jelenlegi dokumentum alapul vesz – említést tett e jelenség különféle aspektusairól, a megfogalmazás nyelve és a megközelítés szempontja szerint eltérő megnevezéseket használva arra.

1.3 A beérkezett felkérésnek megfelelően most olyan definíciót keres a megosztásalapú gazdaság sajátos jellemzőire, amely tartalmazza a fogalomkörbe tartozó gazdasági tevékenységeket. Ezenkívül azt is megvizsgálja, hogy miként, milyen formában és eszközökkel kellene a jognak különösen az ön- és a társszabályozás révén kezelnie ezeket a gazdasági és társadalmi folyamatokat.

1.4 A társadalmi és gazdasági szempontból a 2000-es évek óta, az internet és a közösségi hálózatok használatának köszönhetően fellendülőben levő megosztásalapú gazdaság nem az emberiséggel egyidős cserekereskedelemnek felel meg, hanem inkább egyfajta „ellentételezést nem váró szociális magatartásnak”, vagy még pontosabban „olyan tevékenységnek és folyamatnak, amelynek keretében egy a tulajdonunkban levő dolgot megosztunk mással vagy másokkal cserébe annak felhasználásáért illetve azért, hogy másoktól saját felhasználásra valamit kapjunk vagy elvegyünk”.

1.5 A fogalommeghatározásnál – amit mindazonáltal meg kellene találni – fontosabb, hogy meghatározzuk e jelenség jellemzőit, amelyek közül kiemelkedik:

- az, hogy ez a tevékenység nem javak birtoklását vagy közös tulajdonlását eredményezi, hanem használatközösséget,
- az, hogy a kapcsolat egy platform közreműködésével, elsősorban elektronikus úton alakul ki egyrészt a javak vagy szolgáltatások tulajdonosai, másrészt pedig több felhasználó között,

- az a közös cél, hogy a megosztásuk révén jobban kihasználásra kerüljenek az adott javak vagy szolgáltatások,
- illetve az, hogy az ilyen összetett háromoldalú tranzakcióban az annak végpontjain elhelyezkedő felek alapvetően egyenlők („partnerek”; P2P), és soha nem állnak B2C („vállalkozás–ügyfél”) jellegű szerződéses kapcsolatban.

1.6 Ez a jellemzés, amit egy viszonylag konszenzusos elképzelés is alátámaszt, lehetővé teszi az ilyenfajta gazdasági kapcsolatok meghatározását és azt, hogy megkülönböztessük azokat a tevékenységeket, amelyek valóban a megosztásalapú gazdaság körébe tartoznak és sajátos rendszerrel kellene rendelkezniük, azoktól, amelyek esetenként jogosulatlanul használják ezt a megnevezést annak érdekében, hogy kibújjanak valamely rájuk alkalmazandó szabályozás alól – amire aktuális példa az Uber. A politikai döntéshozatalt és a megfelelőbb szabályozást jobban segítené, ha analitikai szempontból pontosabban meghatároznák, hogy mit jelent a „megosztáson alapuló” és a „platformra támaszkodó” jelleg.

1.7 Nyilvánvaló még az is, hogy egyre nagyobb a gazdasági jelentősége a megosztásalapú gazdaság Európában és a világban is immár jelentős kereskedelmi volument reprezentáló megnyilvánulásainak. Kiemelkedik szociális és környezetvédelmi dimenziója, továbbá az a jellemzője, hogy segít szorosabbra fűzni a polgárok közötti szolidaritást, fellendíteni a helyi gazdaságot, munkahelyeket teremteni, észszerűsíteni a családi fogyasztást azáltal, hogy lehetővé teszi bizonyos javak közös használatát, továbbá csökkenteni az energiafelhasználást és előnyben részesíteni a felelősségteljesebb és fenntarthatóbb fogyasztást. Az 5.2. pont bemutat néhány ilyen példát.

1.8 Minderre tekintettel az EGSZB ismételten arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre egy politikai eszköztárat, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az EU szintjén és a különböző tagállamokban támogatásban részesüljön, alkalmazásra kerüljön, hitelessé váljon és bizalmat kapjon a megosztásalapú gazdaság számos formája és módozata.

1.9 Az EGSZB figyelmeztet arra, hogy ezeknek az új kereskedelmi modelleknek tiszteletben kell tartaniuk a vonatkozó nemzeti és uniós jogszabályokat és különösen biztosítaniuk kell a munkavállalók jogait, a megfelelő adózást, a szereplők adatainak és magánéletének védelmét, a szociális jogokat, a tisztességes versenyt és a monopóliumok és a versenyellenes magatartás elleni küzdelmet, a partnerek által megkötött szerződésekben részt vevő platformok felelősségvállalását és az ajánlat jogszerűségét, valamint mindenekelőtt a megosztásalapú gazdaságban tevékenykedő összes partner – köztük a termelő-fogyasztók („prosumer”) – jogainak védelmét. Ezekre a kapcsolatokra továbbá alkalmazni kell a teljes hatályos uniós joganyagot, amely a fogyasztói jogok terén – különösen a tisztességtelen szerződéses feltételek, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok, a biztonság és az egészségvédelem, valamint az elektronikus kereskedelem kapcsán – létezik.

1.10 Az EGSZB szerint ezért az EU-nak – és természetesen a holland elnökség égisze alatt a Tanácsban összeülő tagállamoknak – sürgősen meg kellene határoznia egy egyértelmű és átlátható, a 8.2.4. pontban meghatározottaknak megfelelő jogi keretet, amelyben ezek a tevékenységek fejlődhetnek és működhetnek az európai térségben. Felkéri az Európai Bizottságot, hogy haladéktalanul tegye közzé a már várt és késlekedő, a megosztáson alapuló vagy együttműködésre épülő gazdaságra vonatkozó stratégiát.

1.11 Kéri azt is, hogy ebben világosan határozzák meg, hogy milyen kiegészítő szerepet kell betöltenie az ön- és a társszabályozásnak, összhangban azokkal az – itt most megismételt és összefoglalt – elvekkel és módszerekkel, amelyeket az EGSZB már évekkal ezelőtt kifejtett azokban a véleményeiben és tájékoztató jelentéseiben, amelyek konkrétan ezeket a kérdéseket vizsgálták.

2. Bevezető: aktuális és ellentmondásos téma

2.1 A holland elnökség Népjóléti és Munkaügyi Minisztériumán keresztül levelében kérte fel az EGSZB-t feltárási vélemény kidolgozására „A megosztásalapú gazdaság és az önszabályozás” címmel, ám nem határozott meg irányvonalakat, és nem tett fel kérdéseket sem ahhoz.

2.2 A megosztásalapú gazdaság a fogalom meghatározástól és a fogalmi körülhatárolástól kezdve a keretébe tartozó tárgykörökön és gyakorlatokon át, azok hatásaival bezárólag igen ellentmondásos és aktuális téma.

2.3 Az elmúlt években számos gyakorlat hivatkozott erre a fogalomra, illetve már sokféle és kiterjedt szakirodalom létezik a tárgyban.

2.4 Nem csoda tehát, hogy az EGSZB, mivel folyamatosan nyomon követi a civil társadalmi fejleményeket, immár számos véleményében – köztük ⁽¹⁾ természetesen a jelenlegiben, amely az előbbiek általános megközelítését összegzi és fejleszti tovább – említést tett ennek a jelenségnek különféle aspektusairól, a megfogalmazás nyelve és a megközelítés szempontja szerint eltérő megnevezéseket használva arra.

2.5 A holland elnökség felkérésének megfelelően ennek a véleménynek a feladata, hogy olyan definíciót találjon a megosztásalapú gazdaság sajátos jellemzőire, amely tartalmazza a fogalom alá tartozó gazdasági tevékenységeket, illetve megvizsgálja, hogy miként, milyen formában és eszközökkel kellene a jognak különösen az ön- és társzabályozás révén kezelnie ezeket a gazdasági és társadalmi folyamatokat.

3. „Birtokolni” vagy „lenni”? – hozzáállás kérdése

3.1 Az úgynevezett megosztásalapú gazdaság keretébe tartozó gyakorlatok bizonyos formákban már a koncepció kialakulása előtt léteztek, köszönhetően a birtokláshoz és a létezéshez való, alapvetően abból az elképzelésből származó hozzáállásnak, amely szerint „nem az vagy, ami a tied, hanem amit meg tudsz szerezni”.

3.2 Egyértelmű, hogy van egyfajta megosztásalapú gazdaság, amely az emberiséggel egyidős és történelmi gyökerei a primitív társadalmak cserekereskedelmében található, és amelyet lassanként a pénz bevezetése fosztott meg jelentőségétől, hiszen a pénz lehetővé teszi birtokosa számára, hogy könnyen vásároljon, és így birtokoljon dolgokat.

3.3 Bár a 2000-es évek óta az internet és a közösségi hálózatok használatának köszönhetően szociális és gazdasági szempontból a megosztásalapú gazdaság jelentősége egyre nőtt, az nem cserekereskedelemnek felel meg, hanem inkább egyfajta „ellentételezést nem váró szociális magatartásnak”, vagy még pontosabban „olyan tevékenységnek és folyamatnak, amelynek keretében egy a tulajdonunkban levő dolgot megosztunk mással vagy másokkal cserébe annak felhasználásáért illetve azért, hogy másoktól saját felhasználásra valamit kapjunk vagy elvegyünk”. A megosztásalapú gazdaság tehát különféle ideológiai áramlatokból merít ihletet az ismeretekhez való ingyenes, egyetemes és szabad hozzáféréstől a funkcionális gazdaságig vagy az ajándék gazdaságig (*Gift Economy*), amelyek mind a haszontermelés nélküli cserén alapulnak. A tiszta árucseré-gazdasággal szemben a megosztásalapú gazdaság pénzügyi vagy nem pénzügyi ellentételezésre támaszkodik.

4. Gazdasági szempontból fontos gyakorlat

4.1 Ebből az elképzelésből kellene kiindulni akkor, amikor a megosztásalapú gazdaságra jellemző és sajátos, sokarcú fogalomkört próbáljuk meghatározni, felsorolva azokat a jellegzetességeket, amelyekkel az ilyen gyakorlatoknak rendelkezniük kell és amelyek lehetővé teszik azok megkülönböztetését más, piacgazdasági gyakorlatoktól.

4.2 A legfőbb jellemző mindenekelőtt az, hogy ez a gyakorlat nem javak birtoklását vagy közös tulajdonlását eredményezi, hanem használatközösséget.

4.3 Másrészt alapvető az, hogy a kapcsolat egy platform közreműködésével, elsősorban elektronikus úton (böngésző – *browser* – vagy alkalmazás segítségével) alakul ki egyrészt számos jószág- vagy szolgáltatástulajdonos, másrészt pedig több felhasználó között.

4.4 Az ilyen típusú tevékenységek közös és jellegzetes célja, hogy a megosztásuk révén nőjön a rendelkezésre álló javak vagy szolgáltatások kihasználtsága (*idling capacity*).

⁽¹⁾ HL C 177., 2014.6.11., 1. o.

4.5 Ebben az üzleti modellben alapvető az is, hogy a tranzakció két végpontján elhelyezkedő szereplők alapvetően egyenlők („partnerek”; P2P), és soha nem állnak B2C jellegű szerződéses kapcsolatban, legyen szó akár magánszemélyekről, akár cégekről vagy társaságokról, amennyiben ezek nem kereskedelmi céllal vesznek részt a megosztási ügyletben (például egy társaság megoszthatja egy másikkal gépjárműparkja vagy sokszorosító berendezései használatát). Nem lehet azonban kizárni annak a lehetőségét, hogy egy teljes „tranzakció” egyenlő felek között jön létre.

4.6 Az alábbi ábra bemutatja az egyes üzleti modellek közötti különbségeket:

4.7 Az ilyenfajta tranzakció azt feltételezi, hogy bonyolult szerződéses háromszög alakul ki egyrészt a tulajdonos vagy szolgáltatásnyújtó, valamint a platformkezelő közötti másrészt a felhasználó és a platformtranzakció (adott esetben díj ellenében történő) közvetítője közötti, harmadrészt pedig az egyes platformfelhasználók közötti szerződéses kapcsolatban az adott tranzakció kapcsán.

4.8 Emiatt nem tekinthető különösen jellemzőnek vagy sajátosnak:

- a) az, hogy a tranzakció ingyenes (*Couchsurfing*) vagy díj ellenében történik (*Airbnb*);
- b) a szerződéses pozíciók reciprocitása;
- c) a művelet pénzügyi vagy nem pénzügyi jellege – ezáltal a *crowdfunding* (közösségi finanszírozás) jelensége is ide tartozhat;
- d) a javak vagy szolgáltatások egyszerű megosztása magánszemélyek között (amikor az autónkkal elviszünk egy darabon egy kollégát, egy barátunknak szállást kínálunk egy éjszakára vagy hosszabb időre, vagy megengedjük, hogy a szomszéd használja a mosógépünket, amikor az övé elromlott);
- e) a használatcikk cseréje vagy eladása, hiszen itt nincsen szó megosztásról, mert következményük a tulajdonjog átszállása.

5. Néhány konkrét példa arra, hogy mi tartozik a megosztásalapú gazdaság keretébe, és mi nem

5.1 Jelen vélemény terjedelmi korlátai miatt a felsorolás nem lehet túl részletes, és még kevésbé van lehetőség tüzetesen megvitatni annak a számos helyzetnek a természetét, amelyek állítólag megfelelnek a megosztásalapú gazdaság fent említett jellemzőinek.

5.2 Néhány példát azonban érdemes konkrétan megemlíteni a vélemény témájának illusztrálása érdekében:

5.2.1 A szálláshely-szolgáltatás ágazatában kiemelkedik az Airbnb, a Rentalia, a Homeaway, a Couchsurfing és a Bedycasa. Ezek a platformokon olyan ingatlantulajdonosok regisztrálnak, akik ideiglenesen rendelkezésre bocsátják szobájukat vagy az egész házat. Eközben arra is van lehetőség, hogy a szállók, vendégfogadók és más turistaszállások ezeken a platformokon hirdessék meg szálláskínálatukat. Mivel bárki nagyon egyszerűen regisztrálhat ingatlant ezeken a megosztóhálózatokon és a tulajdonosok ilyen jellegű tevékenységből származó jövedelme egyre jelentősebb, az ágazat szálláskínálatának bővülése miatt elsősorban Párizsban és Amszterdamban együttműködési megállapodások jöttek létre az adóztatás és az adófizetés terén az említett platformok és az adóhatóságok között. Amszterdamban, Barcelonában, Londonban és Berlinben kötelező nyilvántartási rendszert hoztak létre ezen szállásadók számára, és korlátozták az ilyen tevékenység időtartamát annak érdekében, hogy megvédjék a hosszú távú albérlői rendszert és megelőzzék az albérleti díjak emelkedését.

5.2.2 A közlekedési ágazatban megemlíthetjük a Blablacar, az Umcoche, a Liftshare vagy a Karzoo alkalmazást, amelyek segítségével olyan egyéni gépjármű-tulajdonosok regisztrálhatnak, akik készek felajánlani az autójukban lévő szabad helyeket egy-egy útjuk során (*carpooling*). Ezen platformok némelyike engedélyezi az utazással kapcsolatos költségek megosztását, ám a jövedelemszerzés tilos. Az Uber esetét azonban meg kell különböztetni, hiszen egyrészt lehetővé teszi magánszemélyek autójának megosztását (UberPop – amely gyakorlatilag az egész EU-ban be van tiltva), másrészt pedig alkalmas arra is, hogy rajta keresztül fuvarozási szolgáltatást rendeljünk meg profi sofőröktől (Uberblack és UberX – amelyek hasonlatosak a hagyományos taxiszoftárhoz). Az Uber besorolása nem egyértelmű, hiszen a vállalat üzleti modellje nem átlátható, és jogilag még az is vitatott, hogy az Uber sofőrjei a cég munkavállalóinak minősülnek-e⁽²⁾. Ez a szolgáltatás már több esetben váltott ki esetenként erőszakos tüntetéseket, illetve akár bírósági eljárásokat is nagyjából Európa minden részén. Csak Anglia és Észtország jogszabályai ismerik el az Uber működését, addig is, amíg megérkezik az Európai Bíróság válasza egy barcelonai és egy brüsszeli bíróság által elküldött, a szolgáltatás természetére vonatkozó, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekre⁽³⁾.

5.2.3 A közösségi finanszírozásra példa a kamatos hitelnyújtással történő finanszírozás (pl. Zopa és Auxmoney); a létrejövő vállalkozásban való részesedésért történő tőkefinanszírozás (pl. Fundedbyme és Crowdcube); az ellenszolgáltatásért történő finanszírozás (pl. Kickstarter vagy Indiegogo); végül pedig az adományozással való finanszírozás, amelyben az összeg mindenféle ellenszolgáltatás nélkül kerül átadásra.

6. A fogalom meghatározás szükségessége

6.1 Szokás szerint a fogalmi meghatározás menete – különösen, amikor a módszer induktív – nem lineáris: időre van szükség ahhoz, hogy a dolgok leülepedjenek és egyetértés alakuljon ki értelmezésük kapcsán. Ugyanígy van a „megosztásalapú gazdaság” fogalma kapcsán is, amelyre a közösségi hálózatokon olyan fogalmakat használnak szinonimaként, mint „szociális vagy szolidáris gazdaság”, „körforgásos gazdaság”, „funkcionális gazdaság”, „zöld”, „kék” vagy „megoldásgazdaság”, „horizontális”, „on demand, avagy lekérhető gazdaság”, „platformgazdaság”, illetve „gig gazdaság”.

6.2 Emiatt egyes szerzők inkább nem is próbálnak meg definíciót alkotni, félve attól, hogy az nem lenne megfelelően átfogó, vagy éppen ellenkezőleg, nem határolná körül megfelelő mértékben a fogalmat.

6.3 Az EGSZB véleményeiben – bár azok több alkalommal is utaltak a megosztásalapú gazdaság témájára – soha nem történt kísérlet a fogalom meghatározására. Az RB véleménye⁽⁴⁾ ugyanígy, annak ellenére, hogy megkísérli két fő kategória és négy forma megállapítását, nem kockáztatja meg a definícióalkotást. Végezetül az Európai Bizottság a nemrégiben közzétett, „Az egységes piac továbbfejlesztése” című közleményében⁽⁵⁾ elsősorban a „megosztásalapú gazdaság” kifejezést használja, ám ahelyett, hogy meghatározná a fogalmat, arra szorítkozik, hogy felsorolja az egyes érdekcsoportok (fogyasztók, munkavállalók) számára jelentkező előnyöket, és kiemeli a termelékenység és a fenntarthatóság terén jelentkező hatásokat, azt ígérve, hogy 2016-ban kidolgozza a megosztásalapú gazdasághoz kapcsolódó európai fellépések menetrendjét. Az Európai Parlament a maga részéről mindeddig nem szólalt meg érdemben a témában – eltekintve a 2015. december 21-i, „A digitális egységes piaci intézkedéscsomag megvalósítása felé” című állásfoglalástól⁽⁶⁾, néhány magas színvonalú tanulmánytól és néhány, jól meghatározott témában készült feljegyzéstől. Mindeddig azonban a fenti dokumentumok egyikében sem készült hatástanulmány a munkahelyteremtést és a növekedést illetően.

⁽²⁾ <http://www.theguardian.com/technology/2015/sep/11/uber-driver-employee-ruling>

⁽³⁾ HL C 363., 2015.11.3., 21. o. és HL C 429., 2015.12.21., 9. o.

⁽⁴⁾ HL C 51., 2016.2.10., 28. o.

⁽⁵⁾ COM(2015) 550 final, 4. o.

⁽⁶⁾ A8-0371/2015.

6.4 Úgy véljük, hogy ebben a témában nem kell úttörőnek lenni, mivel a fent említett számos definíció közül az egyik kapcsán láthatólag nagy egyetértés alakult ki. Botsman & Rogers meghatározását fogjuk tehát használni, amely szerint „a kihasználatlan javak vagy szolgáltatások ingyenes vagy fizetés ellenében történő, közvetlenül magánszemélyek közötti megosztásán alapuló gazdasági rendszer”, amely online platformokat használ. Igaz, hogy a politikai döntéshozatalt és a megfelelőbb szabályozást jobban segítené, ha analitikai szempontból pontosabban meghatároznák, hogy mit jelent a „megosztáson alapuló”, a „non-profit” és a „platformra támaszkodó” jelleg.

6.5 Ez a definíció elegendően széles körű ahhoz, hogy magában foglaljon olyan változatos területeket, mint a termelés, a fogyasztás, a finanszírozás (*crowdfunding*) vagy maga a tudás, illetve hogy lehetővé tegye a fogalom alábbi négy, némileg önálló területre történő felosztását: együttműködésen alapuló fogyasztás; együttműködésen alapuló oktatás, képzés és tudás; közösségi finanszírozás; közösségi termelés⁽⁷⁾.

6.6 Ez a megfogalmazás lehetővé teszi olyan üzleti modellek megkülönböztetését is, amelyek azt állítják magukról, hogy a megosztáson alapuló gazdasághoz tartoznak, ám valójában egyértelműen nyereségorientált, B2C jellegű modellben működő vállalkozások. Ezt a következtetést az ilyen platformok (nem minden esetben átlátható) működési módját vizsgáló elemzésből vonhatjuk le, és találkozhatunk olyan esetekkel is, amikor valóban megosztásalapú gazdasági modellel van dolgunk, amelyekben a platformon keresztül létrejött kapcsolat valóban P2P jellegű, és a platform egyetlen szerepe az, hogy lehetővé tegye az egyenlő felek közötti kapcsolatfelvételt. Vannak azonban olyan példák is, amikor vállalatok P2P-platformnak tűnve olyan formában vesznek részt a tranzakcióban – jutalékot kapnak, fizetések címzettjei, kiegészítő szolgáltatásokat nyújtanak – amit nem szabadna a megosztáson alapuló gazdaság körébe tartozónak tekinteni, hanem B2C jellegű szolgáltatásnyújtásnak az azzal járó következményekkel együtt.

6.7 Másrészt ez a definíció lehetővé teszi, hogy a megosztáson alapuló gazdaság fogalmából kizárjunk bizonyos típusú tevékenységeket, amelyeket pedig egyesek ide sorolnának. Ilyen például:

- a) az élelmiszerek vagy nem tartós fogyasztási cikkek megosztása,
- b) a biztosító egyesületek és szövetkezetek,
- c) a szociális vállalkozások,
- d) a jótékonykodás,
- e) a „lekérhető” (*on demand*) gazdaság
- f) a funkcionális gazdaság, amely inkább tartozik a körforgásos gazdasághoz,
- g) az egyszerű közvetítés.

7. A jelenség növekvő gazdasági szerepe és néhány kidolgozásra váró politikai lehetőség

7.1 Annak ellenére, hogy a jelenség egyelőre nincsen nagyon pontosan definiálva, számos tanulmány és felmérés készült mind az EU-ban, mind pedig világszerte azzal a céllal, hogy meghatározzák gazdasági súlyát.

7.2 Emiatt nyilvánvaló, hogy a közelmúltban, pontosabban pedig a válság idején és arra adandó válaszként a megosztáson alapuló gazdaság körében indított kezdeményezések száma folyamatosan nő: a www.collaborativeconsumption.com internetes oldal ezernél is többet sorol fel.

⁽⁷⁾ <http://www.euro-freelancers.eu/marco-torregrossa-presentation-on-the-sharing-economy-2/>.

7.3 Az Európai Bizottság által használt becslések szerint a megosztásalapú gazdasághoz sorolt üzleti tevékenységek volumene 2013-ban világszinten elérte a 3,5 milliárd dollárt, ami 25 %-os éves növekedésnek felel meg. Jelenleg mintegy 20 milliárd dollárnál járhatunk. A PwC tanulmányirodájának előrejelzései 2025-ig nagyon meredek emelkedést várnak⁽⁸⁾.

7.4 A gazdasági értékteremtés mellett a megosztásalapú gazdaság szociális és környezetvédelmi dimenziója révén segít szorosabbra fűzni a polgárok közötti szolidaritást, fellendíteni a helyi gazdaságot, munkahelyeket teremteni, észszerűsíteni a családi fogyasztást azáltal, hogy lehetővé teszi bizonyos javak közös használatát, továbbá csökkenteni az energiafelhasználást és előnyben részesíteni a felelősségteljesebb és fenntarthatóbb fogyasztást.

7.5 Az EGSZB szerint ez a fajta gazdaság „innovatív, gazdaságilag, szociálisan és ökológiai szempontból előnyös kiegészítést jelent a termelésalapú gazdaság számára” és „megoldással is szolgál a gazdasági és pénzügyi válságra”⁽⁹⁾.

7.6 Az EGSZB ezért ismételten arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy hozzon létre egy politikai jellegű eszköztárat, amely nélkülözhetetlen ahhoz, hogy az EU szintjén és a különböző tagállamokban támogatásban részesüljön, alkalmazásra kerüljön, hitelessé váljon és bizalmat kapjon a megosztásalapú gazdaság számos formája és módozata. Jelen vélemény keretében tehát csak megismételni tudjuk azt az álláspontot, amit ezen szempontok kapcsán az EGSZB már elfogadott, és amire itt kifejezetten utalunk. Ezért úgy véljük, hogy a platformok által képviselt új kereskedelmi modellek sürgős kérdéseket vetnek fel egyebek között a nemzeti jogszabályok alkalmazása, a munkavállalói jogok biztosítása és a megfelelő adófizetés garانتálása kapcsán. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy foglalkozzon ezekkel az aggályokkal annak érdekében, hogy valóban kézzelfoghatóvá válhassanak ezeknek az üzleti modelleknek a társadalom számára nyújtott előnyei.

7.7 Fontos emlékeztetni arra, hogy európai szinten sürgősen meg kell határozni a definíciókat, iránymutatásokat vagy irányvonalakat, mivel egyes tagállamok már egyénileg, proaktív módon megkezdték saját politikáik kialakítását, látván az európai intézmények késlekedését és nyilvánvaló bizonytalanságát.

8. A jog által védett tevékenység

8.1 A szóban forgó érdekek és azok jogi védelme

8.1.1 Mint minden más tevékenységre, amely kapcsolatot teremt személyek és így azok sajátos, esetleg egymással ellentétes érdekei között, a megosztásalapú gazdaságra az említett érdekeket szabályozó jog rendelkezései vonatkoznak. Emiatt komolytalannak tűnik az az egyesek által elfoglalt álláspont, amely szerint a megosztásalapú gazdaságnak „jog nélkülinek” kellene lennie, amelyben a szabadságnak mindenféle korlát és akadály nélkül kell érvényesülnie, és amelynek kizárólag a bizalomra és a természetes jószágra (Rousseau „vad jószágának” mintájára) kellene alapulnia.

8.1.2 Az EGSZB folyamatosan és következetesen amellett állt ki, hogy mindenfajta gazdasági tevékenységnek a jog oltalma alá kell tartoznia; ugyanakkor azt is hangoztatta, hogy ennek a szabályozásnak sok formája lehet, amelyeket harmonikus módon össze kell hangolni.

8.1.3 Különösen a legutóbbi, az ön- és a társszabályozás EU-ban betöltött szerepéről készült véleményében⁽¹⁰⁾ – utalva ennek tartalmára – az EGSZB mindenekelőtt azzal érvelt, hogy „az önszabályozás és a társszabályozás olyan spontán vagy kikényszerített mechanizmus, amely a gazdasági és szociális érdekeket vagy a különféle gazdasági szereplők [...] kereskedelmi viszonyait és gyakorlatait szabályozza”, így a felülről történő szabályozás (*hard law*) fontos kiegészítő eszközének kell tekinteni, ám semmi esetben sem alternatívájának. Az ilyenfajta szabályozások érvényességének feltétele az, hogy „jogilag kötelező érvényű és alkalmazható, kifejezett és explicit előírásokkal meg kell határozni jellemzőiket és hatáskörüket – akár nemzeti, akár uniós szinten. Ugyanakkor tiszteletben kell tartani ezen eszközök jellegzetességét, különösen a résztvevők megállapodásának önkéntességét.”

⁽⁸⁾ http://www.cpcp.be/medias/pdfs/publications/economie_collaborative.pdf

⁽⁹⁾ HL C 177., 2014.6.11., 1. o.

⁽¹⁰⁾ HL C 291., 2015.9.4., 29. o.

8.2 Jogok és kötelezettségek

8.2.1 Valójában amint ezek a magánszemélyek közötti teljesen spontán eljárások gazdasági tevékenység formáját öltik és a felek kölcsönös jogai és kötelezettségei szerződéses jelleget kapnak, azokra nemzeti vagy európai szintű jogszabályoknak kell vonatkozniuk, amelyek jogilag behatárolják minden résztvevő jogait és kötelezettségeit.

8.2.2 Előfordul, hogy a jelenséget alkotó és a 4.7. pontban leírt kapcsolatok bonyolultsága indokolja a szereplők mozgásterét behatároló jogi keret meghatározását – különösen olyankor, amikor a tevékenység hibrid jellegű, például a *freemium* (ingyenes szolgáltatásnyújtás fizetős bónuszokkal) vagy a *donationware* (a felhasználó által meghatározott árértékű rendelkezésre bocsátott szoftver) esetében, amint azt a *geocaching* (geoláda-elrejtés és -keresés) esete is jól példázza.

8.2.3 Mivel a jelenség természetéből adódóan napjainkban egyértelműen túlnyúlik a tagállamok határain, az EU-nak a belső és integrált egységes piac érdekében meg kell határoznia az azokban az esetekben alkalmazandó jogi keretet, amikor az ilyen jellegű tevékenységek átnyúlnak országhatárokon. Ennek a keretnek a hiánya már oda vezetett, hogy különböző tagállamokban konkrét esetek (pl. az Uber) kapcsán eltérő és egymásnak ellentmondó álláspontokat alakítottak ki – hasonló módon történt nemrég az USA-ban is.

8.2.4 Az említett jogi keret elsősorban az alábbi kiemelt területekre vonatkozik:

- a) a megosztásalapú gazdaságban részt vevő minden szereplő, köztük a „termelő-fogyasztók” (*prosumer*) jogainak védelme a fogyasztói jogok terén hatályos összes – különösen a tisztességtelen szerződési feltételekkel, a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokkal, az egészséggel és biztonsággal, valamint az elektronikus kereskedelemmel kapcsolatos – uniós vívmánynak az ilyen kapcsolatokhoz való igazításával;
- b) a „fogyasztók” alapvető jogai, amelyeknek kiterjeszhetőeknek kell lenniük (tájékoztatás, átláthatóság, az adatok és a magánélet védelme, egészség és biztonság);
- c) a szereplők adatainak és magánéletének védelme (a nyomon követés és a profilalkotás – *tracking és profiling* – ellen), garantálva az adatok hordozhatóságát;
- d) a versenyjog, amennyiben az ilyenfajta tevékenységek a piacon olyan vállalatok számára jelentenek versenyt, amelyek azonos céllal azonos tevékenységet folytatnak; illetve amennyiben a cél a tisztességes verseny garantálása és a küzdelem a monopóliumok és a versenyellenes gyakorlatok kialakulása ellen a megosztásalapú gazdaság más kihívásainak megválaszolásával párhuzamosan;
- e) az adójog, hiszen az ilyen tevékenységekből származó jövedelem az adócsalás és az adóelkerülés elleni küzdelem keretében nem mentesülhet az adófizetés alól;
- f) a platformok felelőssége az üzleti tranzakciókban, összhangban az általuk nyújtott szolgáltatásokkal és az általuk megvalósuló tranzakciókba való beavatkozásuk mértékével, továbbá az ajánlat jogszerűségére vonatkozó garanciájuk;
- g) a tevékenység hatása a munkaerőpiacon és a digitális környezetben történő munkavégzés formájának és fogalmának meghatározásában;
- h) az érintett munkavállalók védelme, megkülönböztetve azokat az eseteket, amikor a munkavállalóknak nincsen valódi munkakapcsolatuk a platformmal, védelmet nyújtva nekik az egyéni vállalkozókra alkalmazandó elvekkel összhangban, illetve alkalmazva a munkavállalók védelmével kapcsolatos elveket azokban a helyzetekben, amikor a munkavállalók valódi alkalmazottaknak tekinthetők, különösen a „színelte önfoglalkoztatók” vagy a bizonytalan munkavisztonnyal rendelkezők esetén;

- i) a munkavállalók szociális jogainak és eszközeinek védelme, mint amilyen az egyesülési jog, a sztrájkjog, a kollektív szerződés vagy a szociális párbeszéd joga;
- j) a szociális modellek és a tagállamok azon képességének védelme, hogy fenntartható módon biztosítsák e modellek jövőbeni fennmaradását;
- k) környezeti dimenzió a közösségi gazdaság környezeti hatásának nyomon követése érdekében, megelőzendő a negatív következményeket ⁽¹¹⁾;
- l) szerzői jog és szellemi tulajdonjogok, amelyeket a 2001/29/EK irányelv felülvizsgálata során figyelembe kell venni.

8.3 A szabályozás formái

8.3.1 Az EU szintjén – amely a jelen vélemény szempontjából az egyetlen fontos szint – az EGSZB szerint az intézményeknek, és kezdeményezési hatásköréből adódóan legelőször is az Európai Bizottságnak, de ugyanígy a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek is célul kell kitűznie, hogy sürgősen kiemelt figyelmet fordítson egy olyan szabályozási keret elfogadására, amely pontosan meghatározza alkalmazási körét és azokat a paramétereket, amelyek mellett az ilyen jellegű tevékenységet folytatni kell. Az eszközöket bizonyára hozzá kell igazítani a megosztásalapú gazdaság különféle típusaihoz.

8.3.2 Ebben a keretben ki kell emelkedniük a közérdek és a közrend közös elveinek, amelyeket kötelezően teljesítendőnek kell tekinteni az ilyen, és különösen a 8.2.4. pontban vázolt gazdasági tevékenységi formák szereplőinek részéről.

8.3.3 Ám, amint azt az EGSZB mindig is mondta, ezzel párhuzamosan létezik egy terület, amelyet az ön- és társszabályozásra kellene hagyni; úgy tűnik, hogy itt példaértékű esetét látjuk annak, amit egyesek „közös szabályozás” néven illetnek, amint azzal a közelmúltban a londoni Royal Society for the encouragement of Arts, Manufactures and Commerce (RSA HOUSE) vagy a Sharing Economy UK (SEUK) ⁽¹²⁾ által kidolgozott magatartási kódex is egyetértett.

8.4 Különleges szerepet az önszabályozásnak

8.4.1 Az EGSZB mindig is úgy vélte, hogy nem az EU intézményeinek vagy a nemzeti hatóságoknak kellene meghatározniuk az önszabályozási kódexek tartalmát, hanem azokat teljes mértékben a felekre kellene bízni, amennyiben azoknak nem célja a felek egymásra nézve kölcsönösen kötelező elismerése.

8.4.2 Amikor azonban az említett megállapodások törekszenek arra, hogy „az adott jogrenden belüli kiegészítő szabályozási eszközként” legyenek elismerve, az EGSZB – már az említett véleményében is – úgy vélte, hogy az EU oldaláról „egyértelműen rendelkezni kell az elismerésük paramétereiről, az alkalmazást szabályozó elvekről és [...] korlátaikról”. Ez az elv teljes mértékben alkalmazandó a megosztáson alapuló gazdaság esetére: az nem lehet alóla kivétel.

8.4.3 Az EGSZB sajnálja, hogy a Tanács, az Európai Parlament és az Európai Bizottság között létrejött, 2016. április 13-án elfogadott új intézményközi megállapodásban az érintett intézmények nem javították ki azt, amit az EGSZB az említett, az ön- és társszabályozásról készült véleményében az előző megállapodásban szereplő, ehhez a témához kapcsolódó elemekre vonatkozóan ajánlott. Az EGSZB sajnálja, hogy a szabályozás javítását célzó intézkedéscsomagról szóló közleményben, eltekintve néhány elszórt utalástól az iránymutatások és az eszköztár elemei között, ezt a témát mindössze homályosan említik meg egy lábjegyzetben, ahol utalnak az ön- és társszabályozás jobb alkalmazásának elveire és a CoP platformra.

8.4.4 Ha azonban van olyan terület, ahol a fent említett paraméterek meghatározására nagyobb szükség van a hitelesség és a felhasználói bizalom érdekében, az kétségtelenül a megosztásalapú gazdaság témája, amely sokat nyerhetne azzal, ha szilárd struktúrát és felelős ön- és társszabályozási keretet kapna európai szinten.

8.4.5 Az EGSZB ezért nagy érdeklődéssel várja a megosztásalapú gazdaságra vonatkozó európai stratégiát, és már most arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy ne hagyja figyelmen kívül egyrészt az ilyenfajta tevékenységek szabályozási aspektusait, másrészt pedig az ön- és a társszabályozás által azokban betöltendő szerepet.

Kelt Brüsszelben, 2016. május 25-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Georges DASSIS

⁽¹¹⁾ http://www.iddri.org/Evenements/Interventions/ST0314_DD%20ASN_sharing%20economy.pdf

⁽¹²⁾ <http://www.sharingeconomyuk.com>